

Traganje za podrijetlom imena sela ludbreške Podravine

U srednjovjekovnim danima znatan dio gornje hrvatske Podravine zapremao je ludbreški kraj. Prostirao se od Varaždinskog polja (Campo Varasidensis) na zapadu do koprivničkih međa na istoku. Od Šemovca, nedaleko od Varaždina, do Đelekovca bio je omeđen rijekom Dravom sa sjevera, dok mu je južna međa išla preko Topličke gore, gore Ljubešćice (Lubelbrega), ostalih sjevernih obronaka Kalnika do sjeverozapadnog dijela Bilogore.

Ta mikroregija pripadala je na prijelazu XII u XIII stoljeće srednjovjekovnoj župi Komarnici (Camarchi), sadašnjem Novigradu Podravskom. Selo Komarnica, kod Ludbrega, i potok Komarnica, kod Novigrada, podsjećaju nas na tu srednjovjekovnu rodovsku župu. Ludbreški kraj bio je također u početku XIV st. u sklopu kalničke plemenske župe, a poslije god. 1358. pripadao je Križevačkoj županiji, zauzimajući krajnji sjeverozapad te najveće srednjovjekovne hrvatsko-slavonske županije.

Ludbreško-kalnički kraj od Kelemena na zapadu do Koprivničkog Ivanca i Đelekovca na istoku pripadao je potkraj XIII st. u crkvenopravnom pogledu zapadnom dijelu arhidakonata komarničkog (Archidiaconatus Camarcensis). To crkvenopravno područje (okružje) dobilo je od samoga njegovog osnutka ime po gradu Komarnici, središtu plemenske župe Komarnice. Nakon podjele komarničkog arhidakonata na dva distrikta u god. 1788. područje toga kraja pripalo je zapadnom distriktu (Districtus Provinciali).

ISTOČNA LUDBREŠKA PODRAVINA

Podaci o toponimima i antroponimima ludbreško-kalničkog kraja u XIII st. vrlo su oskudni. Iz tog vremena spominju se u »Diplomatičkom zborniku« rodovski plemići: Herbortho (sin župana Osla), Pousa – Povša – i Geče, sinovi Geče, Wlchuk filio Wlchuk (Vučak sin Vučaka) i neki Vulchuk (Vučak). Herbortho Osl ili Oslav dobio je negdje prije 1248. godine od kralja Bele na dar posjed »južno od Slanja na izvoru Rasinje (Magnan Razinam)«. Nekako u isto vrijeme (oko 1244. godine) »nedaleko od toga posjeda isto na Rasinji dobili su posjed Povša i Geče«. Godine 1248. »istočno od Slanja bio je posjednik Vučak sin Vučaka«. Poslije deset godina – godine 1259. – »na Segovini je posjednik bio neki Vučak«. Antroponimi Herbortho, Povša (negdje pisan i Pousa) i Vučak nisu nestali u povijesnom zbivanju. U kasnijim danima javit će se preoblikovani na ovaj ili onaj način u nekim toponimima, određujući u isti mah i njihov karakter.

Oskudan broj toponima tog dijela ludbreške Podravine iz XIII st. popunili su toponimi iz popisa župa komarničkog arhidakonata 1334. godine. Gorički arhidakon Ivan, kome se pripisuje popis župa Zagrebačke biskupije iz 1334. godine (u daljnjem tekstu P. 1334), popisao je u tom kraju osam župnih crkvi. (»Ecclesia sancti Petri de Bedgna, ecclesia sancte crucis de Razina, ecclesia sancti Johannis de Hergochia, ecclesia sanctorum Cosme et Damiani . . ., ecclesia sancti Martini de Kopina, ecclesia beate virginis de Gelekoucz, ecclesia beati Johannis de Cerouicha et ecclesia beate Margarethe de Sabaria.«) U našim danima, na tom je području isti broj parohijalnih (župnih) crkvi, i to: šest rimokatoličkih (u Vel. Bukovcu, Kuzmincu, Rasinji, Koprivničkom Ivancu, Imbriovcu i Đelekovcu) i dvije pravoslavne (u Bolfanu i Vel. Pogancu). Sudeći po svemu tome, ludbreško-kalnički kraj bijaše na prijelazu XIII u XIV st. gusto naseljen.

(S obzirom na to da se u ludbreškom kraju nalazi mjesto Gorica, mogao bi narod tamošnjeg kraja zabunom shvatiti da je gorički arhidakon Ivan dobio atribut »gorički« po tom naselju. Stoga valja istaći da je Ivan, onodobni kanonik stolne crkve zagrebačke, bio arhidakon goričkog arhidakonata (Archidiaconatus goricensis), čije se područje prostiralo uz rijeku Koranu, južno od današnjeg Karlovca.)

Popis župnih crkvi arhidakona Ivana iz 1334. godine ima i za topografiju ludbreške Podravine XIV st. posebnu važnost upravo zato što u ostalim povijesnim izvorima tadašnjeg vremena nema o tom kraju mnogo toponimičkih podataka. Izuzetak je dokument »Obitelj Drašković – genealogija« (1495–1643). (U daljnjem tekstu: O.D.–g.) U tom dokumentu nalazi se, uz ostalo, popis dobara – naselja – ludbreškog vlastelina Andrije Thuroczja (ispravnije Thuroczja) iz 1495. godine i popis imanja bednjanskog (bukovečkog) vlastelina Wolfganga Frodnohara iz 1553. godine. (Izvor pod br. 1.) (Antroponim Frodnohar pojavljuje se u pisanju crkvenog povjesničara Franje Brdarića kao Frohnter.)

Dokument O.D.–g. iznio je na povijesnu pozornicu XV i XVI st. brojna ludbreško-bukovečka sela i upravo zbog toga ima za ludbrešku mikoregiju izvanrednu toponimičku i povijesnu vrijednost. Podacima iz tog dokumenta popunjena je i topografska praznina nastala zbog nedostatka toponimičkih podataka između 1334. i 1495, odnosno 1553. godine.

Drugi popis župa ludbreško-kalničkog kraja nalazi se u dokumentu »1501 Registrum plebanorum (...) dioecesis zagabiensis«. (U daljnjem tekstu: R-1501) Prema tim podacima u istočnoj ludbreškoj Podravini bili su tada župnici: »in Koppyna«, »in Herbothya«, »in Bednya szenth Peter«, »in Emryhowcz«, »in Razynya«, »de Sabaria«, »ss. Cosme et Damiani«, »in Gelekowcz«, »in Cherenycza«. Svih osam župnih crkvi iz god. 1334. nalazi se i u ovom popisu, a uz njih i jedna nova (»in Emryhowcz«).

»Conscriptiones dicarum Comitatum Crisiensis (...) 1543–1601.« (u daljnjem tekstu: C.d.C.C.) važan je dokument za topografski prikaz ludbreške Podravine druge polovice XVI stoljeća. Toponimički podacima iz te listine sasvim ćemo popuniti topografske praznine pridravskog dijela ludbreškog kraja.

Sulejmanovim razaranjem Rasinje (god. 1532) počelo je pedesetsedmogodišnje sistematsko uništavanje Križevačke županije, te najveće srednjovjekovne hrvatske županije. Ni ludbreški kraj kao njezin sastavni dio nije bio pošteđen od haranja, paleža i pustošenja. Iako su Turci u nekoliko navrata opustošili i sam Ludbreg i zalijetali se u Karlovec, kod Ludbrega, pa i u Slanje, najviše su stradala od Turaka i njihovih krajišnika Walachosa naselja od Đelekovca, Koprivničkog Ivanca i Poganca na istoku do Bednje na zapadu. (Izvor pod br. 2.)

Za topografiju ludbreško-kalničkog kraja u prvoj polovici XVII st. i za pouzdanu ubikaciju (utvrđivanje položaja mjesta) nekih kalničkih župnih crkvi iz XIV i XVI st. predstavljaju dragocjen izvor najstarije sačuvane Kanonske vizitacije župa arhidakonata komarničkog iz godine 1625, a potječu od kanonika zagrebačkog Benedikta – Benka Vinkovića, arhidakona komarničkog i kasnijeg zagrebačkog biskupa.

Spomenute Vinkovićeve vizitacije priložene su Kanonskim vizitacijama Različnim iz god. 1625. (U daljnjem tekstu: K.v.R. 1625.)

(Izvjestaj Benka Vinkovića pronašao je u Kanonskim vizitacijama Različnim god. 1973. prof. Ivan Filipović, arhivist Arhiva Hrvatske, i upozorio me na taj njegov izvanredno važan pronalazak. Otkriće I. Filipovića značajan je doprinos povijesti ludbreškog kraja od XIV do XVII stoljeća.)

Prava je šteta što su se Vinkovićeve vizitacije sačuvala samo djelomično. (U njima nedostaju podaci za župne crkve u Sv. Petru, Kuzmincu, Imbriovcu i Ludbregu.) Pa ipak, gubitak je manji nego što se čini u prvi mah. Sačuvani su, naime, potpuni podaci o župnim crkvama sv. Ivana »de Hergorchia« (1334. godine), odnosno »in Herborhtya« u 1501. godini i sv. Martina »de Kopina« (1334. godine), odnosno »in Koppyna« god. 1501, a upravo te dvije kalničke srednjovjekovne župne crkve ludbreške Podravine ubicirane su do sada netočno. (Župna crkva sv. Ivana pogrešno je ubicirana u selo Goricu, nedaleko od Rasinja, a župna crkva sv. Martina u Zablatje, kod Delekovca.) Bez podataka Benka Vinkovića uopće ne bi bilo moguće ispraviti netočne ubikacije toponima Hergorchije (Herborhtyje) i Kopine (Koppynje), jer se župne crkve sv. Ivana i sv. Martina iz godine 1334. i 1501. nigdje više ne spominju, i to zbog etničkih promjena na do kojih je došlo u jednom dijelu ludbreške Podravine 1631. godine. (Izvor pod br. 3.)

Topografija ovećeg dijela ludbreško-kalničkog kraja bila bi u prvoj polovini XVII st. bez ikakvih toponima da Hrvatski sabor u Varaždinu god. 1631. nije raspravljao o neopasnostima koje su se tu zbile u proljeće iste godine i da o tome nije donio svoj Zaključak, dne 27. svibnja iste godine. (Zaključci Hrvatskog Sabora – u daljnjem tekstu: Z.H.S. 1631.)

Početak godine 1631. taj su kraj napali austrijski graničari, iako je on pripadao savezničkoj Banskjoj Hrvatskoj. (Izvor pod br. 4.) Petnaest sela izgubilo je pritom, neka na kraće neka na dulje vrijeme, svoj hrvatski etnički karakter, što je veoma uočljivo iz izvještaja austrijskog generala Herbersteina od 14. lipnja 1666. godine. Odlomak glasi: »Das dorff heilige Peter und Ludbreg mit andern 15. Wallahischen beyliegenden dörfern, (...) »gehören thails herrn Ordeodi, thails herrn grafen Zeriny, v.h. grafen von Auersspert (...). Tih petnaest vlaških sela nalazilo se u onom dijelu ludbreškog kraja koji s tri strane omeđuje crta povučena od Dubovice u Kapele preko Sv. Petra –Martinića – Bolfana – Čvetkovca – Lukovca – Duge Rijeke –Ivanca i do rječice Bednje na zapadu.

Djelomični doprinos toponimiji tog dijela ludbreško-kalničkog kraja u 1631. godni dao je i povjesničar dr Aleksa Ivčić u svom djelu »Migracije Srba u Slavoniju«. (Izvor pod br. 5.)

Naselja u ludbreškoj Podravini sistematski su popisana po župama prvi put 1659. i, drugi put, 1680 – 1683. godine. Za bukovčku i kuzminečku župu postoji popis i za 1671. godinu. Popisi se nalaze u Kanonskim vizitacijama Komarnice. (U daljnjem tekstu: K.v.K. 1659.) Prvi sistematski popis potječe od Andrije Vinkovića, arhiđakona komarničkog (Izvor pod br. 6.)

Srpska kalnička naselja prvi put se spominju u dokumentu »Conscriptiones bonorum Comitatum Crisiensis« 1731. godine. (U daljnjem tekstu: C.b.C.C.) – (Izvor pod br. 7.)

»Conscriptio universalis incltyi Dominy Ludbreg anno 1750« (u daljnjem tekstu: C.u.D.L.) završni je povijesni izvornik za toponimičku obradu istočnog dijela ludbreškog kraja na njegovu petstoljetnom povijesnom putu. (Izvor pod br. 8.)

U toponomastičkoj obradi naziva naselja, predjela (kotara, hatara) i nekih omanjih lokaliteta iz srednjovjekovnih dana istočnog dijela ludbreškog kraja od Bednje do Koprivničkih međa, a potom i onih od Bednje do srednjovjekovnog Suhodola na zapadu, poslužiti će se topografskim slijedom kanoničke vizite Benka Vinkovića, arhiđakona komarničkog iz 1625. godine.

KAPELA SV. HELENE U APATOVCU

Kanoničku vizitu arhiđakonata komarničkog god. 1625. počeo je arhiđakon B. Vinković 20. siječnja u selu Opatowczu (sadašnjem Apatovcu), na tromedi komarničkog, kalničkog i varaždinskog arhiđakonata.

Za filijalnu crkvu sv. Helene »in Opatowcz«, odnosno »de Opatowczy« arhiđakon Vinković napominje da je ruševna, ali ima zidove i toranj. U tom trenutku selo Opatowcz nastavali su samo Hrvati (populus colavonicus). – (Izvor pod br. 3.)

Toponimi Opatowcz (1507), Opatowczy i Apatowcz (1520), te Opatowcz (1625), a po njima i današnji Apatovac, religioznog su podrijetla, jer bjelodano potječu od riječi »opatija«.

ŽUPNA CRKVA SV. MIKULE U SV. MIKULI POD GOROM

Iz Opatowcza krenuo je arhiđakon Vinković prema sjeveru, jer se sjeverno od tog sela i nedaleko od njega nalazilo u tadašnje vrijeme crkvište nekadašnje župne crkve »sancti Nicolai Submontis« (ili »Submontibus«). O toj župnoj crkvi, koja je vrlo vjerojatno nastala negdje poslije popisa župa iz 1501. godine, približio je B. Vinković: »Oko te crkve – kaže se – bilo je nekada veliko selo nastanjeno hrvatskim narodom (populus slavonici), ali nitko ne zna pravo njegovo ime, osim što se, navodno, zvalo Zveti Miklos pod gorom. Sada je tu pusto. U okolici ima nekoliko vlaških pastirskih koliba.« (Izvor pod br. 3.)

Toponimi Mikulov jarek (šuma), Mikulov potok i Mikulov Jarek (naselje), u neposrednoj blizini današnje Duge Rijeke, sadašnjeg srpskog i štokavskog sela, sačuvali su svoj kajkavski oblik više od trista godina, računajući od god. 1631. kad je došlo do korjenite etničke i jezične izmjene u tom kraju, i podsjećaju nas na u srednjovjekovnu župnu crkvu sv. Mikule pod Gorom.

Čini se vrlo vjerojatno da je crkva sv. Mikule pod Gorom, koju spominje arhiđakon Benko Vinković, bila na lokaciji današnje Duge Rijeke. Na takvu pretpostavku upućuje nas Vinkovićeve kanonička maršruta: Apatovac – Sveti Mikloš pod Gorom – Ivanec – Poganeč – Bolfan – Rasinja – Sobotica itd, a potom i navedeni toponimi iz neposrednog okoliša Duge Rijeke.

ŽUPNA CRKVA SV. IVANA U IVANCU LUDBREŠKOM

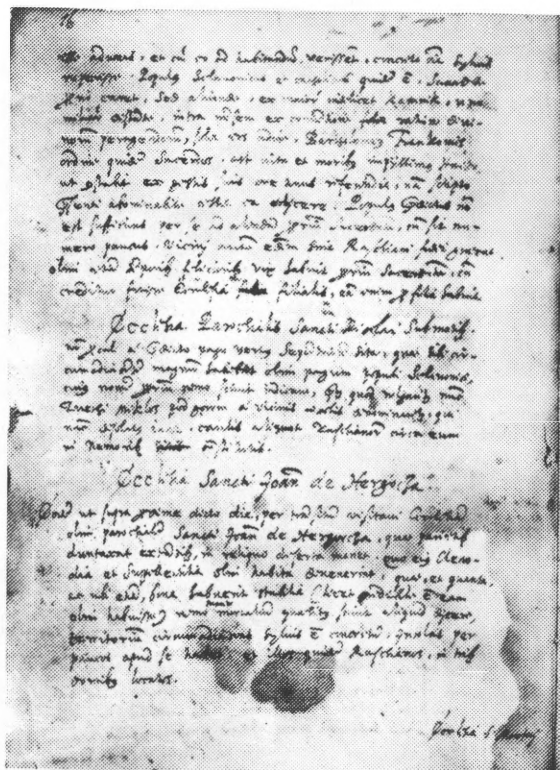
Na svome vizitacionom putu od Opatowcza do crkvišta župne crkve sv. Mikule pod Gorom arhiđakon Vinković posjetio je usput župnu crkvu »sancti Ivann de Hergorchia«, odnosno »de Hergorcza«. On izričito piše da je crkva koju je usput obišao »nekadašnja župna crkva sv. Ivana de Hergorchia, koja ima još samo zidove. Za njezin inventar ne zna nitko. U blizini, uz nju, nalaze se tri vlaške kuće«.

Iz prikaza i podataka B. Vinkovića očito se vidi da je župna crkva sv. Ivana de Hergorchia, odnosno in Herborhtija, bila u XIV i XVI st. u selu između današnjih sela Apatovca i Duge Rijeke. To je selo, po svj prilici, kasnije dobilo, kao i mnoga druga sela, ima po sv. Ivaņu, zaštitniku mjesne župne crkve, koja je vjerojatno, zajedno sa selom Ivanecem, djelomično propala za vrijeme turskih pustošenja u tom kraju između 1532. i 1579. godine. (Za narod kalničkog kraja bila je posebno teška 1552. godina. Tada su turski vojskovođe Ulam-beg, Malkoč-beg i slavonški paša iz Bosnie prošli tim krajem s bročano snažnom vojskom.)

Arhiđakon Vinković, istina, ne spominje ime sela u kojem je našao ostatke srednjovjekovne crkve sv. Ivana de Hergorcza, ali kako se već 1631. godine, dakle samo šest godina poslije, u dokumentu Zaključci Hrvatskog Sabora 1631. spominje kalničko selo Ivanec, zaključujem da se sjećanje na nekadašnje selo uz crkvu sv. Ivana sačuvalo u narodu.

(Mađarski historik dr Dezso Csánki ubicirao je župnu crkvu sv. Ivana »de Hergorchia« iz 1334. godine, odnosno »in Herborhtya« iz god. 1501. »u susjedstvo Rasinja, i to, kako se čini, u jugo-jugozapadnom smjeru«. Uvid u zemljovidnu kartu ukazuje da nema gotovo nikakve razlike između Vinkovićeve i Csánkijeve ubikacije crkve sv. Ivana u selo Ivanec.)

Toponimi Hergorchia (1334), Herborhtya (1495. i 1501), Herbochya (1552), Herbottia (1604) i Hergorcza (1625) označavali su jedan te isti kalnički predjel ludbreške Podravine. To područje spominje hrvatski ban Nikola Zrinski – Sigetski 2. listopada 1552. godine u pismu kralju Ferdinandu: »(...) Turci premdjel Herbochya zvan, više Koprivnice«, prodiru kroz prema Varaždinskom polju. Vlastelinstvo Herbottiu navodi u svome pismu i nadvojvoda Matija 1604. godine. Odlomak tog pisma glasi: »Vns haben an jeczo auf dem Hungerischen Landtag Nicolaus vnd Franciscus Dersfy, wie auch dass ganze geschlecht Pogan de Cheb wegen irer in Windischlandt vnd der spannschafft Crisiens ligendent durch die Rascianer aber oc-

cupierten aigenthumblichen guetter Reuesihie vnd Poganocz sonnst Herobottia genant, (...). – (Reuesihie staronjem. naziv za Rasinju.)

Posjed Herborthya kao vlasništvo plemena Pogan spominje se u C.d.C.C. 1495. godine. Posjed je imao 66 dimova, a župnik je posjedovao tri dima.

Iako svi oblici tog toponima, ili tih toponima, sadrže u sebi karakteristiku brdovitog prostora, oni su u svojoj biti patronimičke prirode. Antroponim Herbortho Osl ili Oslow primjećuje se u svim oblicima, no najviše je istaknut u toponimu Herborthji iz god. 1495. i 1501. (Na plemićki rod Osl ili Oslow iz XIII st. podsjeća nas potok Oslovlca, kod Carevdara. I to selo se zvalo Oslovlca kroz nekoliko stoljeća. Do promjene imena došlo je negdje na prijelazu XIX u XX stoljeće.)

Toponimi Hergorchia i Hergorca izdvajaju se od ostalih istoznačnih svojim specifičnim oblikom. U njihovim sinonimima sačuvan je antroponim Herbortho samo u prvom slogu. Izdvojimo li kod toponima Hergorchia ili Hergorca taj prvi slog i ostatak toponima logički popunimo, dobit ćemo nove toponime: /Herborthova gorchia/ i /Herborthova goricza/?. U prvom se dijelu tih mojih toponima odrazuje davna povijesna zbilja, a u drugom se dijelu osjeća karakteristika gorovitoga kraja na kome su nastali.

Imanje Herborthya bijaše u razdoblju od 1248. do 1470. godine gusto naseljen kraj. Tom je imanju, po podacima dra D. Csánkija, pripadalo 20–27 sela. I središte župe sv. Ivana »in Herborthya« bilo je u XV st. oveće naselje. U dokumentu R. 1501. spominju se u toj župi »Dominikus plebanus in Herborthya, Martinus capellanus eiusdem, Georgius alterista ibidem«. To ujedno znači da je to središte župe, odnosno Ivanec, bio u ta-

dašnje vrijeme velik poput Rasinje ili Lubbrega, ili su oko njega bila brojna naselja što i spominje D. Csánki, kojima su bila potrebna tri svećenika.

(Neprihvatljivo je stoga mišljenje dra Pavla Kurteka u njegovoj disertaciji objavljenoj 1966. godine kad tvrdi: »(...) tek organiziranim doseljavanjem Srba na početku XVII st. nastaju veća naselja u prikalničkom kraju«. To mišljenje nije povijesno istinito, ni točno, a argumentirano ga opovrgavaju podaci dra D. Csánkija, arhidakona B. Vinkovića i dokumenti R. 1501. i Z.H.S. 1631j).

ŽUPNA CRKVA SV. MARTINA U POGANCU

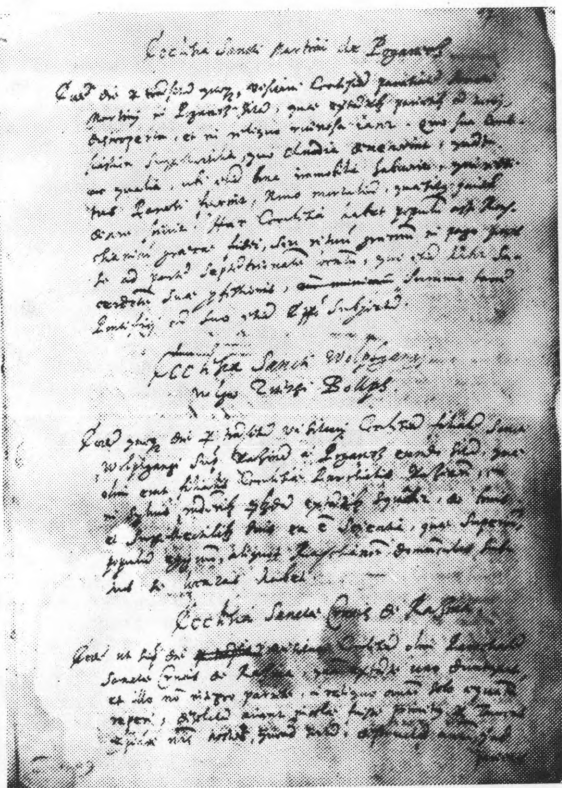
Naredna kalnička župna crkva koju je vizitirao arhidakon Benko Vinković potkraj siječnja 1625. godine bila je »Ecclesia Sancti Martini de Poganecz«. Iz Ivanca krenuo je B. Vinković prema jugoistoku i prošavši vrlo vjerojatno preko rudine Razbojšta stigao je u Poganecz. (Riječ »razbojšte« označava – po tumačenju Franje Ivekovića – »mjesto, gdje su bile vojske, gdje je razbijena vojska, bojište, razboj«, što nas u ovom slučaju podsjeća na ratna zbivanja u tome kraju u XVI stoljeću.) Arhidakon Vinković našao je župnu crkvu sv. Martina u Pogancu u ruševnom stanju. U trenutku te kanoničke vizite »ecclesia Sancti Martini de Poganecz« imala je još samo zidove i raskrit toranj. Tom prilikom pribilježio je B. Vinković: »U selu sjeverno od Pogancza i crkve sv. Martina živi vlaški narod (Rasciani graeci fidei). Selo imava pravoslavnog svećenika.«

Uzmemo li u obzir topografski slijed popisa župnih crkvi arhidakonata komarničkog iz 1501. godine i podatke B. Vinkovića o župnoj crkvi sv. Martina u Pogancu od 20. siječnja 1625. godine, postaje sasvim očito da se crkva sv. Martina de Kopina iz god. 1334, odnosno in Koppyna u 1501. godini, nalazila u selu Pogancu.

Crkva sv. Martina de Kopina nalazila se, po mišljenju D. Csánkija, jugozapadno od Koprivnice, kod Osijeka (danas Vojkovački Osijek), na imanju »Powsahegy alio nomine Kopyna – zenthmarthon«, koje se prostiralo negdje u okolici Apatovca i Poganca. Csánkijev naziv kalničkog imanja »Powsahegy alio nomine Kopyna – zenth – marthon« preveden na hrvatski znači: Povšino brdo ili drugim riječima Kopina – sv. Martin. Toponimi Povšino brdo i Kopina su, dakle, istoznačnice. Povšino brdo, nazvano po križevačkom plemiću Povši ili Pouši iz XIII stoljeća, jest toponim izrazito patronimičkog karaktera. To međutim, ne vrijedi za toponim Kopinu (Koppynu), iako su Povšino brdo i Kopina sinonimi. Pretpostavljam, naime, da je u flori predjela (na kome je bila podignuta župna crkva sv. Martina de Kopina) bila naročito zastupljena biljka kupina – *rubus fruticosus* – i da je po njenom dijalektalnom obliku »kopini« i predio dobio svoje ime. Srednjovjekovni toponim Kopina (Koppyna) odražava, dakle, u sebi biljni pokrov okolice u kojoj je nastao u davni, no, uz to, toponim sadržava i karakteristiku prostora.

Iako dr D. Csánki nije poznao kanonički zapis arhidakona B. Vinkovića, ni njegovu neopornu ubikaciju župne crkve sv. Martina u selo Poganez, on se svojom ubikacijom te crkve u Povšino brdo ili Kopinu sasvim približio davnoj povijesnoj zbilji, u čemu mu je pomoglo njegovo izvanredno poznavanje onodobnog stanja plemićkih posjeda u Križevačkoj županiji u XV st., pa i u kalničkom regionu. Prije spomenuti povijesni podatak ukazuje na to sasvim pouzdano. Taj podatak govori da su neki Povša i brat mu Geče, sinovi Geče, dobili od kralja Bele sredinom XIII st. posjed na potoku Rasinji (sada potok Gliboki). Njihov je posjed, dakle, graničio s posjedom Herborthya Osla (Oslova), te su se imanja Herborthya i Kopina dodirivala. Vlastelinstvo Kopina ili Povšino brdo prostiralo se između srednjeg toka potoka Rasinje i gornjeg toka riječice Koprivnice. U njegovom središtu utemeljena je na prijelazu XIII u XIV st. župna crkva sv. Martina. Imanje Kopina bilo je u susjedstvu netom spomenute Herborthye i imanja Cerovo brdo, koje je nasljedstvom prešlo u vlasništvo križevačkog plemića Povše ili Pouše, kako u nekim izvorima spominju njegove kasnije srodnike (zbog slabe distinkcije znaka »i« i »v« u tadašnje vrijeme). Sinonim toponima Kopine, Csánkijev toponim Powsahegy, odnosno Povšino brdo, patronimičkog je karaktera.

* Toponimi u kosim zagradama logične su konstrukcije autora.

(S ubikacijom crkve sv. Martina – i sv. Ivana – mađarskog historika suglasan je i naš povjesničar Josip Bösendorfer. Suptrotnog je, međutim, mišljenja crkveni povjesničar komarničkog arhiđakonata i nekadašnji župnik u Koprivničkom Ivanu Franjo Brdarić.)

Srednjovjekovna župna crkva sv. Martina de Kopina – kako on tvrdi – »odgovara kapeli sv. Martina u Zablatju« kod Imbriovca i nedaleko od Đelekovca. Čini mi se da je F. Brdarić bila poznata Csánkijeva ubikacija crkve sv. Martina de Kopina kad veli: »Mađarski historik Ganski« (umjesto Csánki – A.K.) stavlja crkvu sv. Martina bliže Kalniku i Križevcu. Kad bi to bilo ispravno, tad bi čitav teritorij današnje župe Imbriovec bio 1334. godine bez crkve (...). S Brdarićevom ubikacijom crkve sv. Martina de Kopina slaže se dr Josip Buturac, crkveni povjesničar: »Ova župa odgovara kapeli sv. Martina u Zablatju, danas u župi Imbriovcu.«

Povijesno istini za volju valja pripomenuti ovom zgodom da je kapela sv. Martina u Zablatju tek od 1787. godine. Arhiđakon B. Vinković našao je tamo god. 1625. kapelu Svih svetih – Omnium sanctorum. Isto stanje bilo je i prilikom kanoničke vizite Andrije Vinkovića 1659. godine. – (K.v.R. 1625. i K.v.K. 1659.)

Ubikacije crkve sv. Martina četvorice spomenutih i poznatih povjesničara valjalo je izložiti zbog ispravljanja topografskih i toponimičkih netočnosti do kojih je došlo zbog netočnih ubikacija. Pouzdano se može kazati da su svima odreda bile nepoznate kanoničke bilješke arhiđakona Benka Vinkovića, uložene u K.v.R. 1625. Ta okolnost zapravo povećava vrijednost približno točne ubikacije srednjovjekovnih kalničkih župa mađarskog historika dra Dezso Csánkija.

Srednjovjekovna župna crkva sv. Martina de Kopina bila je od svoga osnutka 1334. godine u naselju koje je negdje između 1470. i 1570. godine dobilo ime Poganez po velikaškoj obitelji Pogan de Cseba (ili Cheba). I utvrđeni grad u tom kraju – u blizini tamošnje današnje rudine Pod gradom – prozvan je po toj obitelji Poganocz, tj. Poganec. (Petar Pogan spominje se 1499. godine u oporuci zagrebačkog biskupa Oswalda Thuza od Laka, a velikaška obitelj Pogan de Cheba kao vlasnik Herobottie i Poganca navedena je u citiranom pismu nadvojvode Matije iz 1604. godine.)

Uzevši u obzir, da je Poganocz, tj. Poganec, toponim izrazito i isključivo patronimičkog karaktera, nije u pravu Antun Nemčić kad je u svojim »Putositnicama« napisao: »Da se je nekada podobnim poganom« – misli na turske osvajače – »ovuda mnogo prkosilo, svjedoče osim istoričkih dokaza – naimenovanja sela (...), kanoti: Prkos, Pogamac, Bolfan (Bolvan) i.t.d.«

Naselje Poganec spominje se prvi put 1570. godine u povijesnim izvorima kojima sam se poslužio u ovome svom radu. Ni to srednjovjekovno hrvatsko kalničko naselje nije bilo izuzeto od žestokih razaranja Križevačke županije u razdoblju između 1574. i 1579. godine. Turci i njihovi krajišnici Walachosi opustošili su godine 1578. i 1579. i Poganec.

Pet godina poslije turskog sloma pod Siskom (god. 1593) počelo je življe prelazanje turskih granicara na austriju stranu. Kod toga preseljavanja naročito je bio aktivan slavunski pukovnik i austrijski barun Herberstein. »S proleća 1598. godine preslo je, u dve grupe, oko 500 duša, koje su većinom smeštene u Velikom Pogancu i okolici.« (Citat po dru Rad. M. Grujiću.) Šest godina poslije, na požusnom saboru, suprotstavilo se toj okupaciji i kolonizaciji plemići Držić (Dersfy) i plemićka obitelj Pogan de Cheba, ali bez uspjeha.

Arhiđakon B. Vinković zapisao je 1625. godine prilikom svoje kanoničke vizite župne crkve sv. Martina u Pogancu da u selu sjeverno od Poganca živi vlaški narod i da to selo ima pravoslavnog svećenika. Prema jednom povijesnom podatku od 8. lipnja 1621. (dakle četiri godine prije Vinkovićeve obilaska crkve sv. Martina), Turci su odveli kćer »des Vallachischen Pfaffen von Klein Poganic«. U svome »Statističkom pregledu pakračke eparhije od 1702–1929. god.« Rad. M. Grujić navodi da je Mali Poganez god. 1755. bio središte lepavinske parohije. Očito je Mali Poganez ono selo s pravoslavnim svećenikom u kojem govori B. Vinković.

Po podacima dra Rad. M. Grujića, godine 1732. Poganez postaje središte pravoslavne parohije.

KAPELA SV. BOLFA U BOLFANU

Poslije obavljene kanoničke vizite župne crkve sv. Martina u Pogancu krenuo je B. Vinković prema sjeveru. Na krajnjim sjevernim obroncima Kalničke gore našao je filijalnu crkvu rasijske župe. Ustanovio je, zapravo, da postoje na lokaciji srednjovjekovne crkve »sancti Wollphgangi supra Raszina vulgo Zwethi Bollph« (Sveti Bolf) samo neki ostaci, ali »nitko ne zna neke pojedinosti o toj crkvi – sve je šuma. U tom predjelu ima nekoliko vlaških kućica« – zapisao je arhiđakon B. Vinković u svoj izvještaj.

Crkva sv. Wollphganga vulgo Zwethi Bolph iz XVI st. sigurno je bila na lokaciji današnjeg sela Bolfana, kod Ludbrega.

ŽUPNA CRKVA SV. KRIŽA U RASINJU

Nakon obilaska crkvišta sv. Bolfa u Bolfangu (u Bolfanu) arhiđakon B. Vinković krenuo je prema istoku, u Rasinju, u kojoj je god. 1334. upisana župna crkva »sancti crucis de Raszina«. Od te srednjovjekovne crkve B. Vinković našao je 1625. godine »samo jedan zid, i to djelomično«. Tom zgodom on je zapisao: »Kažu ljudi da su je Turci razorili, a poslije Luka Sekelj rušio dalje i kamen vozio za zidanje koprivničke tvrđave. U Rasinji je čisto hrvatski narod. Poslije razaranja crkve narod se preselio u Kuzminec.« (Kuzminjskoj župnoj crkvi pripojeno je tada, 1625, i područje srednjovjekovne rasijske župe.) Godine 1789. ponovo je osnovana rasijska župa.

Rasinja se spominje u ispravi biskupa Prodana (1170–1185) i stoga je valja ubrojiti među najstarija poznata naselja istočne ludbreške Podravine. Tik sela Rasinje teče potok Gliboki, koji se 1259. godine spominje kao »fluvio Rassinia«, odnosno kao potok Rasinja. Vrlo je vjerojatno da je po imenu tog potoka do-

bilo svoje ime i naselje nastalo u njegovoj neposrednoj blizini negdje u XII stoljeću.

Vlasnici Rasinje i rasinjskog imanja bijahu redovnici templari u XII stoljeću, a u XIII rod Gut-Keled. Njihovi potomci Bochkayi posjedovali su rasinjska dobra do 1527. godine. Od godine 1527. kroz nekoliko desetljeća vlasnik Rasinje je Ljudevit Pekry.

Rasinju je opustošio god. 1527. ban Krsto Frankopan Brinjski, jer je Ljudevit Pekry bio pristaša Habsburgovaca. Poslije pet godina (1532) razorio ju je Sulejman. Turci krajišnici opustošili su Rasinju god. 1574. u dva navrata, a 1576. godine spalili su je Turci.

ŽUPNA CRKVA SV. MARGARETE U SUBOTICI

Krenuvši iz Rasinje na svoj daljnji vizitacioni put prema istoku, arhidakon B. Vinković našao je u susjednom selu srednjovjekovnu župnu crkvu »sanctae Margarethe de Sabaria vulgo Zoboticza« sranvnu sa zemljom. »Posjetio sam mjesto« – piše on – »gdje je ona bila. Tamo se već sije. Nekada je tu bilo veoma naseljeno selo zvano Zoboticza, a sada u selu nije bilo nikoga. Svi su se raselili.«

Toponim Zoboticzu (Soboticu, odnosno Suboticu) zabilježio je arhidakon B. Vinković 20. siječnja 1625. godine. Međutim, i prije tog nadnevkta to se selo spominje u povijesnim izvorima. Kao Zobothycza navedeno je god. 1495. Poslije dvanaest godina (1507). upisano je kao Zlobothycza (Slobotica), a potom ponovo kao Zobothycza 1513. godine.

Genezu srednjovjekovnog toponima Sabaria objasnio je Franjo Brdarić. U svome djelu »Arhidakonat komarnički 1334–1934« spominje: »Ime Sabaria potječe još od Rimljana (...). U neposrednoj blizini današnje Subotice« – sada Subotice Podravske – »na rimskoj cesti, na 15. kilometru idući od Ludbrega, nalazila se uz cestu rimska manzija (stanica), koja se vjerojatno nazivala Sabaria.« Po podacima Brdarićevim, god. 1931. nađen je blizu Subotice kamen s natpisom konzula Caia i Pompejana iz vremena cara Dioklecijana.

God. 1659. selo Sobotica, koju i danas tako naziva narod onoga kraja, spominje se među naseljima kuzminske župe, a u 1789. pripojena je rasinskoj župi.

TOPONOMASTIČKA OBRADA SELA IVANEČKE ŽUPE

I »ecclesia sancti Iwanni Evangelista de Czerowicza seu Czernia – Iwanczi« bila je, po mišljenju arhidakona B. Vinkovića, u jednom stanju, kao i one spomenute prethodno.

Za crkvu sv. Ivana »de Cerouicha« iz 1334. godine, odnosno »in Cherenyca« iz god. 1501. arhidakon B. Vinković izričito veli da je ona u selu Iwanczima. Godine 1513. spominje se u izvorima i posjed Czerowycza Zenth Iwan. Iwanczi su dakle toponim religioznog podrijetla, s tim što atribut »sveti« nije nikada imao.

U Iwanczima, poslije Ivanu (sada Koprivničkom Ivanu), župnikovao je mnogo godina crkveni povjesničar komarničkog arhidakonata Franjo Brdarić, a bio je vrstan poznavalac prošlosti toga kraja. (Upravo zbog toga valjalo bi njegovo djelo »Arhidakonat komarnički 1334–1934« tiskati ponovo.) Po njemu, srednjovjekovni toponim Cerouicha podsjeća na oveće polje Cerovicu, sjeverno od Ivanca. Toponimi Cherenyca i Czernia – Iwanczi u očitoj su svezi sa šumom Cerinom, tik Ivanca.

Godine 1659. arhidakon Andrija Vinković naveo je u svom popisu u ivanečkoj župi, sela Botinocz (sada Botinovec Ivanečki), Chernkowcz, Goriczu Mikulich, Iwancze, Kunowcze, Nowoselo i Pustakocz (sada Pustakovec).

Na Botinovec Ivanečki nailazimo u izvorima god. 1507. pod nazivom Bwthynowcz ili Bothynowcz 1520. godine.

Kod toponima Botinoc i Pustakoc osjeća se prizvuk stranog jezika, vjerojatno mađarskog. Mađara doseljenika bijaše u ivanečkoj župi već potkraj XV stoljeća. Taj podatak ukazuje da su sela Botinovec i Pustakovec nastala vrlo vjerojatno na prijelazu XV u XVI stoljeće. Botinovec je bio okružen šikarom i mladom šumom bogatom prućem. (Bota ili prut, prema mađ. riječi bot). U toponimu Botinovec osjeća se određena flora okoline u kojoj je selo nastalo. Mađarska riječ »pusta« (»puszta«), koja označava prostranu ravnicu, bjelodano se vidi u toponimu Pu-

stakovec. U njemu je očigledno primjetna karakteristika prostora na kome je podignuto selo u davnim danima.

Određena fauna okolice u kojoj se nakada nalazilo selo Kunovec bila je odlučujući faktor u postanku njegova imena. Obliznje grmlje i šumarci, s južne strane sela, te nedaleka prostrana šuma Močile pružali su obilje životnih mogućnosti da kuna bjelica (martes foina Erx) i kuna zlatica (martes martes L.) nađu u njima pogodan životni prostor za njihovo mnogobrojno razmnožavanje. Ta prirodna okolnost odrazila se nedvojbeno i u toponimu Kunovec.

Naselje nastalo u šumi Cerini, nazivano je Černovec i konačno Cenkovec. Danas Cenkovca više nema na popisu naselja, jer je spojen s Ivancem u jednu urbanu cjelinu.

Gorica Mikulić bila je u XVII st. vlasništvo Tome Mikulića, kraljevskog personala (osobnog savjetnika vladara). Godine 1680. prelazi to selo u posjedovanje nekog Göröczyja i mijenja naziv u Gerecijevo Goričko. Od 1787. godine samo Goričko. Toponim Goričko i njegovo podrijetlo nije potpuno istraženo.

Novoselo imalo je god. 1659. dvadeset i pet domova, a od 1680. godine ne spominje se više nigdje.

TOPONOMASTIČKA OBRADA SELA IMBRIOVEČKE ŽUPE

Obišavši sve župne crkve u istočnom dijelu komarničkog arhidakonata, od Koprivnice do Pitomače, arhidakon Vinković vratio se u ludbreški kraj, u selo Imbriovec.

Za župnu crkvu u Emryhowczu (Imbriovcu) god. 1501. nije spomenut njezin patron. Tek 1625. godine navodi arhidakon B. Vinković u svojim vizitacijama župnu crkvu »sancti Emerici de Jemrihowecz«. Vjerojatno je tako bilo od njezina osnutka i da je po sv. Emeriku ili Imbri, zaštitniku mjesne crkve, i selo dobilo takvo ime. Izlučimo li iz toponima Jemrihowecz protetičke znakove »j« i »h«, dobit ćemo toponim Emriowecz, koji je identičan s prvobitnim nazivom sela iz 1501. godine i veoma sličan suvremenom nazivu Imbriovec (dijalektno-narodski Jembriovec). Srednjovjekovni toponim Emryhowcz iz 1495. godine i Emryhowcz iz god. 1507., te nešto kasniji Jemrihowecz, a isto tako i suvremeni toponim Imbriovec (Jembrovec) religiozng su podrijetla.

U povijesnom dokumentu (C.d.C.C.) između god. 1495. i 1598. u tom kraju spominju se sela Jemryhowcz, Jelekowcz, Atatak, Ebres, Obresko i Zablatnye.

Imbriovečkoj župi u god. 1659., osim Imbriovca i Đelekovca pripadala su sela Veliki Otok, Mali Otok i Zablatje.

Srednjovjekovna župna crkva »beate virginis de Gelekoucz« iz god. 1334. odnosno »in Gelekoucz« u 1501. godini, bila je u trenutku kanoničke vizite arhidakona B. Vinkovića (god. 1625.) filijala župne crkve u Imbriovcu.

O postanku toponima Đelekovec dao je F. Brdarić vrijedno onomastičko objašnjenje: »Sjeverno od Đelekovca – piše Brdarić – leži polje 'cirkvišće' zvano. U jednoj listini od 1722. to se polje naziva 'cirkvišće Sv. Duha', zapravo 'cirkvišće Szent Lélek'.« Brdarić pretpostavlja da je tu nekada bila crkva Sv. Duha (Szent Lélek), i da je vjerojatno propala za vrijeme provala Tatar (1242. na 1243. godinu), pa da stoga i nije spomenuta pod tim imenom među župnim crkvama 1334. godine. »Po crkvi Szent Lélek – nastavlja Brdarić – nazove se naselje Lélekovec mijenjajući početni konsonant često puta. Tako se 1334. zove Gelekoucz, kasnije /1576/ Jelekovec, a danas Đelekovec, dok je korijen riječi »lelek« uvijek ostao naprimijenjen.« Suvremeni toponim Đelekovec je religioznog podrijetla.

U XVI st. bio je i Đelekovec izložen razaranju. Godine 1574, 1576. i 1578. Turci su spalili Jelekovec (Đelekovec). (C.d.C.C.) Osamdeset godina nakon toga (1659) Đelekovec je bio najveće naselje ludbreškog kraja sa 105 domova. (Zbog usporedbe navodim da je Ludbreg te godine imao 93 domaćinstva, a Koprivnica 459.)

Atatak (Otok – danas Veliki Otok) bijaše vrlo vjerojatno lociran u davnim danima između dva dravska rukava, na otoku, po čemu je i dobio takvo ime. Spominje se u popisu naselja istočne ludbreške Podravine 1495. godine prvi put, a potom, u god. 1554, 1570, 1573, 1574, kad su ga Turci spalili i opljačkali u dva navrata (C.d.C.C.). U istom dokumentu god. 1598. ima naziv Nagh Attak (Nađ Atak – Veliki Otok). Takvo ime ima i danas. Narod onoga kraja – prema posebnoj vrsti prejtocije – zove ga

Jotok. U svim oblicima toponima Otok odražuje se određena karakteristika pridravskog meandričnog prostora.

Uz posjede Kutnjak, Otok, Imbriovec spominje se god. 1493. u tom dijelu ludbreškog kraja i posjed Ebres (Ebreš). S tim imanjem susrećemo se i 1507. i 1513. godine u povijesnim izvorima (u C.d.C.C.). – (Prema navodu dr Ljelje Dobronić Ebreš je »nesumnjivo iskrivljen oblik riječi 'Obrež'«).

Toponim Obreško (Obrežko, odnosno Obreško), naveden godine 1598. podsjeća nas vrlo živo na toponim Ebres iz XV stoljeća. Moglo bi se činiti vrlo vjerojatno da su to dva istovjetna toponima. (Po pravno – povijesnom rječniku Vladimira Mažuranića, toponimi Obrež (Obreš), odnosno u našem slučaju Obrežko ili Obreško, dolaze od riječi »brijeg«.) Takvo objašnjenje V. Mažuranića nedvojbeno ukazuje na to da su svi ti toponimi odraz geografskog prostora na kome se nalazilo to srednjovjekovno imanje u imbriovečkoj župi.

Na posjedu Stjepana Bogacha (Bogača) u Obreškom upisan je godine 1598. kmet Emerik Ivanić, a na imanju Ivana Bogacha kmet Đuro Hrestek. Drugih obitelji u tadašnje vrijeme nije tamo bilo. Na popisu stanovnika Maloga Otoka 1659. godine nalazimo, uz ostale, i dvije obitelji Ivanića. Upravo taj antropnim spomenut u Obreškom 1598. i u Malom Otoku nakon šezdeset godina, ukazuje na to da su Ebreš i Obreško prethodna imena Malog Otoka.

Tik Imbriovca, u neposrednoj blizini potoka Segovine smjestilo se naselje Zablathe (Zablatje). I u nedavnim danima – srednjovjekovna i desetljećima nakon toga – uz Segovinu, u njezinu donjem toku, ima podosta močvarnih predjela, zbog čega ona južno od Antolovca mijenja ime u Bednjicu, a od Zablatja je preimenovana u Prudnicu. Prije nekoliko stoljeća zbog obilja njene vode bilo je i bara – bilo je blata – tj. »vodom stajajćim natopljenom zemljišta koje se osuši za zgodna ljetna vremena« (V. Mažuranić)

(U »Diplomatičkom zborniku« god. 1358. spominje se plemić Andreas nobilis de Zablathe. – C.d.XII.p.488), koji je vrlo vjerojatno dobio prezime po Zablatju.

Naselje Zablatje, koje se prvi put spominje 1553. godine dobio je takvo ime u davnini vjerojatno stoga što se idući od Đelekovca i Imbriovca, nalazilo za blatom nastalim od viška vode obližnje Segovine.

TOPONOMASTIČKA OBRADA SELA KUZMINSKE ŽUPE

Gotovo svaka od osam, odnosno devet, srednjovjekovnih župnih crkvi istočne ludbreške Podravine imala je u svome nazivu predikat koji je jednom označavao mjesto u kome se ona nalazila (Razina, Sabaria, Gelekouc, Emryhocz), drugi put bijaše to oznaka predjela ili okoliša (Hergorchia, Kopina i Bedgna, kako ćemo to za posljednju vidjeti u daljnjem izlaganju), a ponekad se predikat odnosio na rudinu – polje (Cerouicha). Jedino župna crkva »ecclesia sanctorum Cosme et Damiani...« bijaše bez ikakva predikata. U vizitaciji B. Vinkovića, arhidakona komarničkog, god. 1625. navedena je uz naziv te crkve oznaka »de Kuzminec«, što rječito govori da je naselje oko crkve sv. Kuzme i Damjana imalo u tom trenutku sadašnje svoje ime. Pod tim nazivom spominje se prvi put 1554. godine, što znači da je do imenovanja tog sela došlo negdje između 1501. i 1625. godine. Toponim Kuzminec očito je religioznog podrijetla.

Fortalicium (utvrđenje, uporište) s. Cosme spominje se 1543. godine kao vlasništvo F. Bockhaya. Bockhayevo kuzminsko imanje, odnosno »Rasinja sv. Kuzme«, bijaše – po navodu F. Brdarića – dio velikoga rasijskog posjeda koji se prostirao od Rasinje do Đelekovca. Poslije 11 godina (god. 1554) u dokumentu (C.d.C.C.) navedeno je u kuzminskoj župi naselje Cuzmynec (Kuzminec).

U osmom desetljeću XVI st. i to naselje bilo je izloženo ratnim nedaćama. Godine 1576. spalili su Turci Kuzminec u dva navrata, a 1578. i 1579. opustošili su ga isti napadači.

Prilikom prvog sistematskog popisa naselja kuzminske župe 1659. godine navedena su u njoj sela Kutnjak (Kutnjak), Antolovczy (Antolovci), Kolledinczy (Koledinci), Vaivodinczy (Vajvodinci), Goricza (Gorica), Gerbasevczy (Grbaševci), oppidum Raszynja (Rasinja) i Szoboticza (Sobotica).

Na krajnjem sjevernom dijelu te župe, upravo na njezinu tromeđi s imbriovečkom i srednjovjekovnom petrovskom žu-

pom, nastalo je kao u nekom zabačenom kutu naselje Kutnjak. Bilo je još i potkraj XVIII st. okruženo brojnim šumarcima, što je davalo njegovu imenu i okolišu potpuniji prizvuk. (Toponim Kut nije nepoznat u ludbreškom kraju. U selu Čukovcu, nedaleko od Ludbrega, u rudini Graci nalazi se na geodetskim mapama iz 1860. godine ucrtan omanji vinogorski lokalitet Kut, opkoljen šumom.) Stoga razložno predmnijevam da je i u kuzminskom geografskom prostoru gdje je u neznanoj trenutku nastalo selo Kutnjak bio prethodno samo lokalitet Kut. U pravu je dr Pavao Kurtek kad tvrdi, da je u toponimu Kutnjak odražena karakteristika tog prostora.

Posjed Kwtnak naveden je godine 1495. (u C.d.C.C.). Vlastelinstvo G. Polychanya u Kothnyaku – u Kotnjaku – spominje se 1507. godine. Polychanyjev Kotnjak iz XVI st. istovjetan je s današnjim narodskim nazivom za to selo. Kotnjak je naveden u (C.d.C.C.) 1554., 1570. i 1573. Naredne 1574. – opustošili su ga turski krajišnici ponovo.

Antholowcz (narodski Jantolovec) spominje se 1598. godine. Predmnijevam da je toponim Antolovec patronimičkog karaktera, jer je najvjerojatnije nastao od mađarske riječi Antal, tj. Antun.

Na manuskriptnoj karti ludbreškog kraja od Josipa Antavara iz 1790. godine označena je u Antolovcu i u Kutnjaku po jedna crkva. Postoji vjerojatnost da je crkvice u Antolovcu posvećena sv. Antunu. To je nastalo, naravno, oko dva stoljeća nakon osnutka sela i selo nema u svome podrijetlu imena religiozni biljež.

Coledynczy (Koledinci) se spominju prvi put 1574. godine. U dva navrata, iste godine to su selo opustošili turski granicari Walachosi. Godine 1576. u dva su ga navrata napali i spalili Turci, a 1578. i 1579. Turci su ga ponovo opustošili.

Toponim Koledinec podsjeća na prastari narodni običaj koledanja i prema tome nije »religioznog porijekla«, kako to navodi dr Pavao Kurtek.

Godine 1598. u dokumentu (C.d.C.C.) prvi put se spominje selo Woywodyncz (Vojvodinec). U Kanonskim vizitacijama Komarnice 1659. godine taj toponim ima oblik Vaivodinczy (sada Vojvodinec). U vrijeme kada je to selo nastalo (vjerojatno 1579–1598), u njegovoj neposrednoj blizini, u Kuzmincu, upravljao je imanjem Benedicta Thuroczyja neki Wk Woyvoda (Vuk Vojvoda), po kome je, možda Vojvodinec i dobio svoje ime. Pod tom pretpostavkom, toponim Vojvodinec patronimičkog je karaktera.

Toponim Goricza (Gorica), po (ispravnom) mišljenju Pavla Kurteka, sadržava u sebi karakteristiku pošumljenog okoliša (prostora) na kome je nastala. Franjo Brdarić mislio je i pisao suprotno o genezi toponima Gorice. Smatrao je da je podrijetlo imena Gorice u srednjovjekovnoj »de Hergorchii«. Zbog toga je ubicirao kalničku crkvu sv. Ivana, iz Ivanca Ludbreškog, u selo Goricu. (S njim se naknadno suglasio i crkveni povjesničar dr Josip Buturac.) Netočnošću te dvojice povjesničara, u svezi s ubikacijom spomenute župne crkve, vidljiva je u navodima iz kanoničke vizite arhidakona Benka Vinkovića, koje sam prethodno iznio.

Gerwasowcz (Gervašovec), poslije Gerbasevczy (Gerbaševci), a sada Grbaševac pojavio se u povijesnom izvoru (C.d.C.C.) 1495. godine. Vlasnik grbaševčkog imanja bio je u ono vrijeme Nicola Gerwas (N. Gervaš) po kome je i poslije nastalo naselje dobilo ime Gervašovec. Toponim Grbaševac je, dakle, toponim izrazito patronimičkog karaktera, a nije odraz prostora, kako je to naveo dr Pavao Kurtek u svojoj disertaciji 1966. godine.

Toponime kuzminske župe Rasinju i Soboticu obradio sam već prethodno, i tome, s obzirom na onomastičku temu, nepotrebno je išta dodavati.

TOPONOMASTIČKA OBRADA SELA SREDNJOVJEKOVNE PETROVSKE ŽUPE

Posljednja župna crkva istočne ludbreške Podravine, koju je na tom području vizitirao arhidakon B. Vinković 1625. godine, bila je srednjovjekovna župna crkva »sancti Petri de Bedgna« iz 1334. godine (god. 1501. »in Bednya szenth Peter«). Povjesničar komarničkog arhidakonata F. Brdarić ispravno je za-

ključio da se predikat te župne crkve de Bedgna (de Bednja), odnosno de Bednya, odnosio u tom slučaju na »čitav teritorij donjnjeg toka rijeke Bednje«, da je prema tome obuhvaćao sva sela srednjovjekovne župe sv. Petra, odnosno današnje bukovečke župe, i da su taj predikat imala tamošnja negdašnja vlastela, pa naravno i crkva sv. Petra u Sv. Petru.

Srednjovjekovni toponimi Bedgna i Bednya potječu od imena rječice Bednje (narodski Benje, zbog lakšeg izgovora), koja se ulijeva u Dravu nedaleko od Bukovca. Bednja ima dva izvora. Jedan je njezin izvor Trakošćansko jezero, kako to izričito veli Đuro Szabo, a drugi se nalazi u Maceljskoj gori. Vjekovima se iz Trakošćanskog jezera kao iz nekog prepunog badnja (dijalektalno: bednja) odlijeva višak vode i pritom stvara potok, koji, po mojem mišljenju, upravo zbog te okolnosti ima naziv Bednja ili Benja.

Rječica Bednja bila je na početku XVI st. graničnica komarničkog i varaždinskog arhidakonata. Samim tim Bednja je dijelila ludbreški kraj na dva dijela, odnosno na istočnu i zapadnu ludbrešku Podravinu, uz neznatna odstupanja na području petrovske i ludbreške župe. (I taj povijesni činitelj uzeo sam u obzir, uz sve ostalo, kod podjele ovog napisa na istočnu i zapadnu ludbrešku Podravinu.)

Petrovskoj župi pripadala su sela Vel. Bukovec, Dubovica i Kapela (i komarničkom arhidakonatu u isti mah), premda su se nalazila u predjelu zapadno od lijeve obale Bednje, a sela Apatija, Čukovec, Globočec, Sigetec i Slokovec ludbreškoj župi, iako su se nalazila istočno od desne njezine obale. Ta naselja obradit ću uz ostala sela istočne ludbreške Podravine, u nastavku moje rasprave.

Arhidakon B. Vinković obišao je god. 1625. i župu sv. Petra »de Wednja« (»de Bednya«). To znači da Draškovići nisu prenijeli sijelo petrovske župe u Vel. Bukovec »nekako oko 1606. godine«, kako navodi F. Brdarici, nego negdje između 1625. i 1659. godine, kad se prvi put spominje župna crkva sv. Franje u Bukovcu, a u Petrovom selu (u Sv. Petru) kapela sv. Petra kao njena filijala.

Kanonske vizitacije Benka Vinkovića u župnoj crkvi sv. Petra »de Wednia« (»de Bednya«) izgubljene su gotovo u cijelosti, pa o njoj znamo iz dokumenta P-1334 da je postojala već od 1334. godine. Kasniji podatak arhidakona Andrije Vinkovića iz god. 1659. govori da je župna crkva sv. Petra srušena. Vizitirajući župnu crkvu u Bukovcu, arhidakon A. Vinković obišao je i crkvu u Petrovom selu i zapisao dne 29. ožujka 1659. godine: »Pregledana je kapela sv. Petra apostola na posjedu Vel. Bukovca. Bila je to nekad župna crkva, a sada je filijala crkve sv. Franje u Bukovcu. Zidana je od materijala koji je preostao od stare crkve i podignuta je na njenim temeljima.« – (Kanonske vizitacije Komarnice, a. 1659, 1671. i 1680.) – (U daljnjem tekstu K. v.K. 1659.) – (Izvor pod br. 4.)

Na području bukovečke župe, bivše petrovske, navedena su god. 1659. ova naselja: Szelnicza (Selnica), Mali Bukovec, Supanczy (Zupanci), Novo Szello (Novo selo), Veliki Bukovec, Dobovica, Capela (Kapela) i Petrovo szello (Petrovo selo).

Selnica se spominje prvi put 1598. godine. Toponim Selnica označava – po tumačenju Vladimira Mažuranića – »oveći zemljišni posjed na selu, a može biti kadšto i mjestno ime, ima mnogo mjesta Selnik i Selnica«. Sred XVIII st. – po navodu F. Brdarice – imao je plemić Cyndery svoj posjed i u Selnici.

Karakteristika onodobnog prostora odražuje se u toponimu zvanom Selnica i u isti mah otkriva i njegovo podrijetlo.

Kao Kys Bukowcz (Kiš Bukovci) naveden je Mali Bukovec u dokumentu (C.d.C.C. 1598) prvi put. U tadašnje vrijeme bio je manji od susjednog Vel. Bukovca i njegovo ime bilo je odraz stvarnog stanja napućenosti tih dvaju sela. Godine 1659. imao je Mali Bukovec npr. 29. domova, a Vel. Bukovec 40 domova. Njihova imena bijahu u tom povijesnom trenutku slika zbilje. Međutim, poslije, a u naše vrijeme posebno, izmijenili su se odnosi naseljenosti. Mali Bukovec ima 1307 stanovnika, a Veliki Bukovec 997 (podaci iz 1961. godine).

Imena tih dvaju sela podsjećaju nas na određenu floru – na bukove šume – njihove okoline u kojoj su nastala u davni.

Sadašnji Županec istovjetan je s Frodnoharovim Hlebovcem (iz god. 1553). Godine 1614. spominje se »Hlebovec alias Suppanowcz« (Hlebovec ili Županovec), a 1659. godine Supanczy (Zupanci) – sada Županec. Valja pripomenuti da je god. 1598. na Bukovcu bio vlastelin Sebastian Suppanich (Zupanci),

te je vjerojatno zbog te okolnosti toponim Hlebovec preoblikovan u Županovec. U tom selu postoji i danas prezime Hlebar, koje nas živo podsjeća na srednjovjekovno naselje Hlebovec. Prema tome i toponim Hlebovec i toponim Županec patronimičkog su podrijetla i karaktera.

Novo selo imalo je prvobitno – u god. 1553 – mađarski naziv: Ujfalu. Godine 1555. naziv je pohrvaćen u Novu vez (Novu ves). Poslije stotinjak godina – god. 1650. – selo ima naziv »Nova vez seu Novo Szello« (Nova vez ili Novo Selo), a otada samo Novo Selo. Razmišljanja o podrijetlu tog toponima vraćaju me na objašnjenje Vladimira Mažuranića o toponimu Selnici.

Toponim de Bedna seu Bennija (Bednja ili Benja), Bukavycz (Buković), Nagh Bukowcz (Nad Bukovec – Veliki Bukovec) prvobitni su nazivi za sadašnji Vel. Bukovec, a navedeni su god. 1553. na Frodnoharovu bukovečkom imanju (O.D. – g. 1495–1643.) – (Izvor pod br. 1). U dokumentu (C.d.C.C.) od 1495–1576. naveden je samo naziv Bednya. Turski krajišnici Walachosi opustošili su Bednyu 1576. godine u dva navrata. Godine 1582. spominje se to podravsko-naselje kao »Bednya seu Bukowcz« i to je prvi susret s današnjim nazivom tog sela. Samo šesnaest godina poslije toga – 1598 – Bukovec je podijeljen na tri zasebna naselja: Nagh Bukowcz (Nad Bukovec – Veliki Bukovec) Alsó Bukowcz (Alšo Bukovec – Donji Bukovec) i Kys Bukowcz (Kiš Bukovec – Mali Bukovec), od kojih se Donji Bukovec već u 1659. godini ne spominje u popisu sela bukovečke župe.

Bukovečki grad i sada je izdvojen iz naselja. Postoji vjerojatnost da je toponim Gradycz (Gradić) iz god. 1553. označavao u tadašnje vrijeme Frodnoharov vlastelinski grad s najbližim okolišem.

Nedaleko od Vel. Bukovca nalaze se sela Kapela i Dubovica. Godine 1513. spominju se na bukovačkom imanju naselja Capella et Kelyanowcz (Kapela i Keljanovec), a 1517. Capolna et Kelyanowcz (Kapolna i Keljanovec).

Kapela, odnosno Kapolna, upisana je u povijesnom izvoru 1507. godine. S tim se toponimom susrećemo u god. 1513, 1517, 1554. i 1598. Turski krajišnici opustošili su Kapelu 1574. i 1576. godine. Kapela je toponim religioznog podrijetla.

Sadašnje selo Dubovica spominje se 1553. godine na Frodnoharovom bukovečkom vlastelinstvu pod imenom Dobawycz (O.D.-g), a god. 1570. ima današnji naziv: Dwbowycza. I to su selo opustošili god. 1576. turski krajišnici Walachosi (C.d.C.C.) Selo Dubovica dijeli se god. 1787. u dva zasebna sela: Dubovicu Veliku (Dubovicza maior) i Dubovicu Malu (Dubovicza minor). Toponim Dubovicza odražuje biljni pokrov okolice (dub – hrast) u kojoj je selo nastalo.

Vrlo je vjerojatno da je Frodnoharov Keljanovec (Kelyanowcz) prvobitni naziv današnje Dubovice. Korijen toponima Keljanovec je njemačka riječ »Kehle« (čitaj Kele), tj. guša i mađarska riječ »kêh«, tj. astma i sipnja kod konja. Te su riječi našle svoj odraz u pučkom govoru ludbreškog kraja u oblicima »kela«, tj. guša i »kehlac«. »Kehlać« – po shvaćanju naroda – bili su pripadnici pridravskog dijela ludbreške mikroregije, od sela Struge do Vel. Otoka. Oni su, naime, bolovali mnogo od gušavosti zbog loše (dravske) pitke vode.

Zbog svega toga moguća je i pretpostavka da je, na prijelazu iz XV st. srednjovjekovni Keljanovec – sadašnja Dubovica – imao i naziv Kehlanovec.

Prilikom kanoničke vizite petrovske (sada bukovečke) župe arhidakon B. Vinković obišao je god. 1625. i filijalnu crkvu »Beate Mariae Virginis de Spinis« (Blažene Marije djevice u Trnju). Predikat »de Spinis« odnosi se na začetak današnje stoljetne šume Križančije, koja je prije trispopedeset godina bila tek trnje, šikara, gustiš. S obzirom na to što je crkva B.M.V. de Spinis bila sagrađena na križanju (prekrižju, raskršću) šumskih prosjeka, šuma koja je poslije izrasla dobila je po tome današnje ime. Arhidakon Andrija Vinković (1659) naziva je Križničija, a Josip Antaver na svojoj manuskriptnoj karti Krisenchia (Križenčija). Sadašnji naziv ima ta ogramna šuma (1859. godine imala je površinu od 1171 kat. jutro) od 1825. godine.

Na svom vizitacionom putu od Kuzminca do Sv. Petra arhidakon B. Vinković prošao je kroz Lunjkovec i Martinić. Po Brdaricu bila je – između Lunjkovca i Martinića – do 1471. godine tvrđava Lonka. Te je godine razorena po nalogu kralja Matije. Povjesničar Baltazar Krčelić vidio je 1764. ruševinu Lonke. Po Lonki su i Lunkovci dobili svoje ime. Tek god. 1671. u Kanon-

skim vizitacijama Različnim spominju se Lunkovci prvi put, a potom 1787. godine i u Kanonskim vizitacijama Komarnice.

(Toponimi Sv. Peter i Martinić bit će obrađeni naknadno »mit andern 15 Wallahischen beyliegenden dörfen (...)«, odnosno »s ostalih 15 vlaških sela« ludbreških iz XVII stoljeća.)

Na Frodnoharovu bukovečkom vlastelinstvu 1553. godine spominju se imanja: Ozthrochan (Ostročan i Remethyncza (Remetinca). Te toponime u kasnijim dokumentima nisam našao, pa ostaju neistraženi.

TOPONOMASTIČKA OBRADA NEKIH SELA ISTOČNOG DIJELA LUDBREŠKE ŽUPE

U istočnoj ludbreškoj Podravini, na području Thurcozyjeva imanja, održali su se iz god. 1495. do naših dana, uz neznatne promjene oblika, toponimi Apathia (sada Apatija), Zliwkowcz (Slivkovec) kome je veoma nalik današnji Slokovec, Zygeth (Sigetec), Globoky (Globočec) i Chernoglawcy (Črnoglavci).

Selo Apathia (Apatija), uz ostalih sedamnaest, jedno je od najranije zabilježenih naselja u ludbreškom kraju. U dokumentu (O.D.-g) navedena je god. 1495. U početku XVII st. – god. 1636. – Apatija je posjed zagrebačkih isusovaca i u jednom dokumentu iz tadašnjeg vremena spomenuta je kao »nova colonia vulgo Apathia dicta«. Među naseljima ludbreške župe iz 1659. godine, u prvom sistematskom popisu, to selo nije navedeno. (U tom popisu, u ludbreškoj župi, spominju se naselja: Ludbreg, Selnik, Sigetec, Slokovci, Hrastovsko, Seretinovci i Kočani, a god. 1680. Ludbreg, Selnik, Sigetec, Slokovec, Hrastovsko, Apatija, Kočane... i Globočec kojega na prethodnom popisu nije bilo.) Usporedimo li ta dva popisa lako ćemo uočiti da u prvom popisu, nakon navođenja sela Hrastovskog, slijedi toponim Seretinovci, a u drugom Opathia. Čini mi se da su Seretinovci još jedan povijesni ili možda narodski naziv za Apathiu iz XV stoljeća. Apatiji je gotovo poslije stotinu godina – 1751. godine vraćen njezin prvobitni naziv Apathia. Godine 1783. uslijed prejoatice ima službeni naziv Japatia, a sada Apatija. Narod onoga kraja i mještani zovu to selo od davnine Jepatija, a otuda i etnik Jepatinčan. Apatija je toponim religioznog karaktera.

Sadašnji Slokovec naveden je pod nazivom Slokovci u kanonskim vizitacijama 1659. godine, a tako ga i danas naziva narod onoga kraja. U narednoj kanoničkoj viziti (god. 1680.) opisan je kao Slukovec, a 1771. godine nazvan je Slakovec. Tik sadašnjeg Slokovca nalazi se rudina Gat i na njoj seoski pašnjak. Da su taj mikrotoponim unijeli na geodetske mape 1859. godine mjernici Hrvati, a ne Nijemci, oni bi vjerojatno upisali Gad. Toponimi Gat (ili Gad) označavaju lošu, mršavu (gadnu) zemlju, na kojoj buja korov. Na toj rudini vjerojatno je slaka bilo najviše, pa otuda, možda i naziv toponima Slakovec. I danas narod toga sela u govoru nema točne, određene distinkcije u izgovoru vokala »o«, »a« i »u«. Zbog toga je i došlo do različitih ubilježbi Slokovca. Zapisivači su, naime, na razne načine čuli, pa onda i pisali vokal »o«, i to jednom kao »o« (Slokovci), drugi put kao »u« (Slukovec) ili kao »a« (Slakovec).

Toponim Zliwkowcz (Slivkovec) iz 1493. godine i današnji Slokovec toliko su slični da nije isključena i njihova istovjetnost.

U toponimu Slokovec odrazuje se biljni pokrov najbližeg njegova okoliša.

Sigetec je naselje u blizini trgovišta Ludbreg. U svojim »Putositnicama« približio je Antun Nemčić ponešto i o selu Sigecu: »U vrijeme Rimljana zvalo se trgovište Ludbreg Jovia, a obilježje seoce Sigetec Singidunum.« Nemčićevu bilješku o Sigecu kao rimskom Singidunumu donosim zbog literarno-toponimičkog kurioziteta. U disertaciji Pavla Kurteka piše da je »Sigetec (otok uz rijeku)«. Takvo objašnjenje nije prihvatljivo. Spomenuo sam već u dva navrata da je u god. 1495. uz ostala sela ludbreške okolice navedeno i naselje Zygeth (Siget). Korijen toponima Zygeth je mađarska riječ »sziget«, tj. otok, što drugim riječima znači da je srednjovjekovni ludbreški Zygeth bio na otoku između dva rukavca rječice Bednje, a ne na »otoku uz rijeku«. Takav »otok« postoji danas između stare Bednje (Alte Bednja god. 1859.) i njezina novog korita.

Karakteristika prostora na kome je selo nastalo odrazuje se u toponimu Sigetec.

Sigetec se spominje prvi put pod tim nazivom u Kanonskim vizitacijama 1659. godine. Sigecani su bili – god. 1737 –kmetovi lepoglavskih pavlina. Po usmenoj predaji, na današnjem pašnjaku tik Bednje (na njezinoj desnoj obali), u rudini Kutii bijaše nekada samostan koji je odavna propao.

(Neka Thurcozyjeva imanja iz tadašnjeg vremena, npr. Haraszty, Iwanowsowcz, Obronkowcz, Perlec, Polyancz i Ztrwgha bila su u predjelu na lijevoj obali Bednje i obradio sam ih uz ostale toponime zapadne ludbreške Podravine.)

Neistraženi ostaju na Thurcozyjevu vlastelinstvu toponimi Cardusowcz (Kardušovec), Gregoryancz (Gregurovec), Kuletyncz (Kuletinec) i Pangrachowcz (Pangračevac), jer o njima nema nikakva spomena u kasnijim povijesnim izvorima kojima sam se služio u momu radu, a ni u mikrotoponimiji ludbreške okolice nisam našao ni na kakav njihov trag. (O.D.-g)

TOPONOMASTIČKA OBRADA SELA LUDBREŠKO-KALNIČKE MIKROREGIJE

U svibanjskim danima 1631. godine spominju se u ludbreško-kalničkom području Erdődyjevi posjedi: Čukovec, Crnovec, Lukovec, Velika Réka i Tivanovci, u okolici tvrde Rasinje; isto tako posjedi Suzane Rattkay: Globočec, Ivanec, Duga Réka i Črnoglavac, u okolici tvrde Ludbreg; zatim posjedi F.S. Zekelyja Sveti Peter, u okolici kurije Bukovec; potom posjedi F. i I. Keezera: Cvetkovdol i Mali Tivanovci; osim toga posjedi baštinička Ivana Budora: Bolfang, Veverinec i Martinić. (Z.H.S. 1631.) – (Izvor pod br. 4.)

Martinić (narodski Martinišće) je toponim patronimičkog karaktera. U popisu naselja bukovečke župe iz 1659. godine selo Martinić nije navedeno. Godine 1631. napali su ga austrijski graničari s prikalničkog područja. Možda su u njemu otada živjeli došljaci, kad ga arhidakon A. Vinković 1659. godine ne spominje.

Srednjovjekovno Frodnoharovo vlastelinstvo »de Bedna seu Bennya« imalo je u svome sklopu god. 1553. i ova imanja: Szent-Pether (Svetipeter i Benja Svetipeter). Ta dva imanja iz 1553. godine sigurno su bila na lokaciji današnjeg Sv. Petra. Toponim Petrochan (iz god. 1553.) vjerojatno je narodski naziv za naselje Sentpeter (Sv. Peter).

U selu Sv. Petru spominju se žumberački uskoci 1588. godine. Naselje »Zenth Pether, nova villa hactemus non dicata« (novo, dotle neoporezovano selo), bilo je 1598. godine vlasništvo Mihaela Zekela (u nekim dokumentima M. Zekelyja) i u njemu je živjelo petnaest kmetskih obitelji. Zbog etničke neobičnosti za taj hrvatski kraj u tadašnje vrijeme navest ću njihova imena i prezimena: Novak Jurašinović, Miloš Hvalić, Ilija Đurašinović, Đuro Kovač, Mihalj Horvat, Ivan Ljiljanić, Miljak Mali, Mihalj Mrzlopolec, Vučić Vlah, Matija Bediković, Matija Golen, Dragoja Vlah, Đuro Kranjec, Mali Milošić i Benedikt Bašta. (Predmnijevam da su hrvatske narodnosti bili D. Kovač, M. Horvat, M. Bediković, M. Golen, Đ. Kranjec i B. Bašta.) Čini mi se da iz tih davnih dana potječe uzrečica »Sveti Peter, to su prva vlaška vrata«, koja se u tom selu mogla čuti i u četvrtom desetljeću ovoga stoljeća. Godine 1659. selo imalo naziv Petrovo selo. Iz popisa žitelja god. 1659. vidi se da tamo više nije bilo Vlaha, a Goleni, Kovači i Kranjci održali su se kroz šezdeset godina u tom selu.

I Sv. Peter napali su austrijski graničari 1631. godine. Napadu su se ponavljali i u narednih četrnaest godina. Franjo Brdarić piše o tome: »Iz listine od 29. IX 1645. izdane u Klenovniku (arh. bar. Inkeya) saznajemo da su žitelji Sv. Petra trpjeli mnoga nasilja (damma frugum, depoulationes invasiones ac caedes) od podanika trga Rasinje.« Podanici trga Rasinje o kojima govori F. Brdarić – bijahu u tadašnje vrijeme: Torčanci, Čukovljani, Bolfančani i Segovljani.

Do preoblikovanja toponima Sv. Peter u Petrovo selo došlo je između 1631. i 1659. godine. Možda je u tom vremenskom razdoblju propala i župna crkva sv. Petra »de Bednya«. Do promjene toponima Sv. Peter došlo je po svoj prilici zbog etničkih promjena u 1631. godini. Novi toponim Petrovo selo nije bilo duga vijeka. U prosincu 1663. godine pojavljuje se u kanonskim vizitacijama kao Petrowcz (Petrovec). Godine 1680. selo je nazivano Petrovčina i Sent Peter, a od 1787. do ovih dana Sveti Peter.

U svim oblicima je toponim Sv. Peter religioznog podrijetla.

Globočec je zabilježen 1493. godine kao Globoky. Sadašnji Globočec smješten je pretežnim dijelom uz asfaltnu prometnicu Ludbreg – Koprivnica. Iz Antaverova manuskripta god. 1790. vidi se jasno da je u XVIII st. lokacija toga sela bila južnije od današnje, u rudini Globovečki jarek, i to duboko (kajkavski: globoko) ispod brežuljkaste rudine Plešivice i još višega Sigečaka, sa zapadne strane. U toponimu Globočec sačuvane su sve do danas karakteristike prostora njegova srednjovjekovnog smještaja.

Nakon etničke promjene u god. 1631. selo Globočec spominje se kao naselje Globochez u kanonskim vizitacijama god. 1680. Tada je u tom selu živjelo jedanaest hrvatskih obitelji. Potpuna restitucija izvršena je relativno brzo, kroz pedeset godina, no ponovno naseljavanje išlo je vrlo sporo. Godine 1790. imao je Globočec samo dvanaest domova.

Srednjovjekovni Čukovec bio je usred šume. (Početkom ovog stoljeća još su rasla stoljetna hrastova stabla u samome selu.) Pretpostavljam da je u fauni toga kraja ptica čuk bila naročito brojčano zastupljena i da je po njoj i Chukowecz, sada Čukovec, dobio svoje ime. Da prvi stanovnici sela nisu bili kajkavci, koji »ć« izgovaraju kao »č«, na pticu čuk uvjerljivije bi nas podsjećao toponim Čukovec. (Napomenuti valja i to da je na geodetskim mapama iz 1921. taj toponim upisan kao Cukovec). Lokalitet Sovinjak, tik današnjeg Čukovca, očito potječe od riječi sova i uvjerava nas da pretpostavke o nastanku toponima Čukovec (odnosno Čukovec) nisu isprazne toponomastičke konstrukcije. (Čuk i sova pripadaju istoj porodici.)

Čukovec je bio hrvatsko selo do 1631. godine, a tada mu je izmijenjen etnički lik. Godine 1750. spominje se i Čukovec među vlaškim selima (Pagi Valachici) ludbreškog vlastelinstva. Uz 16 srpskih obitelji živi u Čukovcu 1787. godine i jedna hrvatska obitelj.

(Na tristotu obljetnicu ratnih zbivanja i etničke promjene iz XVII st. – god. 1931. – bilo je u Čukovcu 29 hrvatskih i 18 srpskih obitelji.)

Bolfan se spominje u izvorima god. 1631. kao Bolffang, a god. 1659. kao Wolfgang. (Povjesničar dr Aleksa Ivčić nije u pravu kad u svome djelu objavljenom 1926. godine spominje da je to selo god. 1631. imalo naziv Sv. Volfflang.)

Selo Bolfan (Bolffangh) izgubilo je god. 1631. svoj hrvatski etnički karakter. Prilikom popisa naselja toga kraja u 1659. godini arhidakon Andrija Vinković ne spominje selo Bolfan, što očito znači da u tom trenutku tamo nije bilo Hrvata. Cinjenica da među filijalnim crkvama ludbreške župe navodi i bolfansku crkvicu »S. Mariae Virginis in Wolfgang, in pago vallahorum« rječit je dokaz da su u tom selu prije dolaska Srba živjeli Hrvati. Tek godine 1787. živi u Wolfvanu (Bolfanu) uz srpsku većinu i 13 hrvatskih obitelji, što znači da je restitucija bila veoma spora.

Tik sela Bolfana teče potok Segovina i u ovim našim danima omeđuje katastarsku općinu Bolfan sa zapadne i sjeverne strane. Godine 1259. spominje se da je na Segovini (Zegeni, Zeguni, odnosno Zegvini) imao svoj posjed rodovski komarčki plemić Vučak. Taj posjed Vučaka na Segovini »(...) terra Vulchuk quae Zegene vocatur (...)« mogao je vrlo vjerojatno biti u današnjem Bolfanu. Nije isključeno da je upravo po tom Vulchuku (Vučaku – Vuku) sv. Wolfgang (sv. Vuk) postao patron »ecclesiae sancti Wollphgangi« iz XVI stoljeća. (U ludbreškoj Podravini ima analogija koje potkrepljuju tu pretpostavku.)

Prema izloženom, toponim Bolfan je u isti mah i patronimičkog i religioznog podrijetla.

Poput drevnih Čukovljana i Bolfančana, i stanovnici Lukovca bili su izvrgnuti odnaranidvanju u četvrtom desetljeću XVII stoljeća. I u XVIII st. žitelji Lukovca bijahu podložnici rasinjskog vlastelinstva. Godine 1731. u tom selu živi sedam srpskih obitelji. (CRIPTIONES BONORUM (...) Comitatum Criesiensis) – (U daljnjem tekstu: C.b.C.C.) – (Izvor pod br. 7). U narednom popisu (iz god. 1750.) Lykovec (Lukovec) nije upisan. (Poslije stotinjak godina – 1859 – spominje se u Lukovcu samo lugarnica baruna Inkéya, a danas je ponovo seoce s petnaestak kuća.) Toponim Lukovec nisam uspio pouzdano onomastički istražiti.

Cvetkovec, nekadašnji Cvetkovdol, spomenut je poslije 1631. godine na popisu sela kuzminske župe prvi put god. 1671. i to kao hrvatsko selo s dvanaest obitelji. Restitucija je dakle u

tom selu potpuno završena relativno brzo, poslije četiri desetljeća. Inače je bila vrlo spora, a u neka bivša hrvatska kalnička sela, (npr. u Dugu Rēku i Ivanec) nije nikada ni stigla.

Cvetkovec (Cvetkovdol) je toponim patronimičkog podrijetla.

Črnovec (Črnovec) aliter Brainainie (Brajnajnie?) spominje se posljednji put kao posjed rasinjskog vlastelinstva 1731. godine. Bila je to točno 100-obljetnica graničarskog upada u to selo. U Črnovcu je tada živjelo devet hrvatskih obitelji. Na području kat. općine Rasinja, jugozapadno od nje prema Prkosu, na Črnovec, srednjovjekovno selo ludbreškog kraja, podsjećaju nas brojni lokaliteti: Črnovec (292 jutra šume u god. 1859.), Pod Črnovec, Černo i Črnovečki breg.

Nedaleko od rudine Pod Črnovec, prema Lukovcu postojao je do god. 1941. oveći kompleks (oko 2 jutra) stoljetne crnogorične šume. Smatram da je razložna pretpostavka da je u XVII st, bilo u tom kraju znatno više crnogoričnih šuma nego u XX stoljeću i da je Črnovec po tim šumama svoje okolice dobio ime. (Crno, dijalektalni je oblik za crno.)

Neosporno postojanje župne crkve sv. Ivana iz XIV i XVI st. na lokaciji Ivanca (sada Ivanca Ludbreškog) ukazuje na to da je to kalničko selo staro nekoliko stoljeća. Od davnine je pripadalo ludbreškom vlastelinstvu. Kao dio Thurcozzyjeva posjeda spominje se i u Z.H.S. 1631., a potom, u marijatezrijanske dane naveden je Ivānec u dokumentu Cnscriptionis universalis incltyi Dominy Ludbregh anno 1750. Selo je tada imalo 14 domova. Njihovi glavari navedeni su po imenima i prezimenima. Spominju se četiri obitelji Škorića, tri obitelji Vukavica, po dvije Bodinovca i Stankovića i po jedna obitelj Vračerića i Dragašića. Njihova imena – Jovo, Mitar, Simo, Šavo, Vaso i Radivoj – rječito govore da su u ono doba žitelji Ivanca bili srpske narodnosti.

Handwritten document with a table of names and numbers, possibly a list of inhabitants or property records.

Škorić Radivoj
Škorić Mitro
Škorić Jovo
Črnovec			
Turcozzy Ivan
Vuković
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...

Dated: 1814. 1. 1. 1814.

(Potrebno je ovdje pripomenuti, da je Josip Antaver, autor prve potpune zemljovidne karte ludbreškog kraja potkraj XVIII st., kalnički Ivanec pogrešno uvrstio među hrvatska sela.)

Toponim Ivanec očito je religioznog podrijetla, a nije patronimičkog karaktera, kako to implicite tvrdje dr Rad. M. Grujić i dr Dušan Kašić kad kažu da je Ivanču dao ime graničarski vojvoda Ivan, (odnosno Jovan) Margetič (Rascianus). Spomenuta dvojica povjesničara nadalje preoblikuju toponim Ivanec i Ivanac (usput rečeno, tako postupa i povjesničar dr Aleksa ivić), iako se u povijesnim izvorima: Z.H.S. 1631. i u C.u.D.L. 1750. godine naziva Ivānec (Ivanec), a isto tako i danas na suvremenom popisu koprivničke općine (Ivanec Ludbreški).

Na geografskom prostoru današnje Duge Rijeke imali su u petom desetljeću XIII st. svoje posjede komarnički rodovski plemići Vučaki. O Vučakovim kalničkim posjedima uvjerljivo govori povijest, po kojoj je »istočno od Slanja«, a i »na Segovini« bio neki Vučak sin Vučaka.

Prema tome poznavaoima ludbreško-kalničkog kraja očito je, da je Vučakov posjed bio na predjelu gdje se danas nalazi Duga Rijeka, jer je ona prvo selo koje leži istočno od Slanja i jer upravo na njezinu gospodarskom području izvire potok Segovina.

Čini se da sjećanje na Vučakove plemiće živi još uvijek u nazivima nekih lokaliteta u najbližjoj okolini Duge Rijeke. Tik Male Rijeke (zaseoka Duge Rijeke u god. 1750) nalazi se omanji lokalitet Vukóvi i na njemu Vučić izvor. Donedavno je ovdje bila grupa kuća Vujasinovića, koje su ljudi onoga kraja zvali Vukóvi.

Poznato je da su u prošlosti mnoga naselja dobila nazive po svojim rodovskim ili feudalnim gospodarima. U skladu s tim povijesnim činjenicama mogla je i Vučakova kalnička naseobina u svom nazivu imati ponešto od njegova imena. Mogla se, naime, zvati Vučakovo selo. Razumije se, to je samo logička pretpostavka.

Prostrani predjel neposrednog dugoriječkog okoliša (između D. Rijeke i M. Rijeke) i danas se naziva Selišće. Tamošnji žitelji smatraju da se u davni vrijeme upravo tu, na Selišću, sigurno nalazilo neko naselje na čijoj je pustoselini nastala kasnije Duga Rijeka.

To davno kalničko naselje, na koje se u nizu stoljeća zabravilo i kome se i ime zatrlo nakon njegove propasti, moglo je biti Vučakovo selo iz XIII st. a isto tako i Sveti Mikloš pod Gorom iz XVI st., kojemu već 1625. godine nitko nije znao pravo ime. (Na tu davnu zbilju odnosi se i Krležina asocijacija iz god. 1921. kad Dugu Rijeku naziva »malim, bezimennim zaboravljenim seocem«.)

Prvi pouzdani povijesni spomen Duge Réke (Duge Rijeke) potječe iz 1631. godine (Z.H.S. 1631), a drugi iz god. 1750. (C.u.D.L.). Tada, sred XVIII stoljeća, imala je Duga Rijeka 16 domaćinstava. Kućegospodari bili su Todor Jurašević (poslije Đurašević), Gajo Grubić, Vaso Šajatović, Stojan Jurašević, Trivan Jurašević, Kosta Vrećica, Todor Vrećica, Mihal Jurašević, Stojan Osman, Rađe Crljenica, Ilija Osman, Ilija Grubačević, Nikola Barberić, Nikola Janković, Sava Barberić, Mitar Poturica, Ostoja Popović i Todor Čenić.

Antroponime drevnih Réčana (Réka je povijesno ime Duge Rijeke iz god. 1750. i otuda etnik Réčan) valjalo je navesti jer su brojni njihovi potomci u preoblikovanom obliku poslužili Miroslavu Krleži pri gradnji likova drame »Vučjak«, kao npr. Đuro Crljenica, Eva Crljenica, Ilija Crljenica, Mitar Đurašević, Luka Vrećica, Milka Osman, Pantelija Šajatović i Petar Šajatović. Osim toga valjalo je ispraviti netočnost tvrdnje da je Duga Rijeka hrvatsko selo, što je objavljeno prošle godine – 1982 – u beogradskom »Ninu«.

Duga Réka spominje se kao Réka među vlaškim selima (Pagi Valachici) ludbreškog vlastelinstva godine 1750. (C.u.D.L.). Poslije prvoga svjetskog rata postaje Duga Rijeka.

Toponim Duga Rijeka čuva u svome nazivu karakteristiku tamošnjeg prostora. U neposrednoj blizini tog sela protječe potok Réka. Svi obližnji potoci (Mikulov potok, Hrasina, Tomin potok i potok Selišće) od nje su znatno kraćeg toka, pa je potok Réka, u usporedbi s njima, uistinu duga Réka. Po toj »dugojoj Réki i naselje dobi naziv Duga Réka.

Komarnički plemić Črnoglav umro je bez djece 1268. godine. Njegovi posjedi na srednjovjekovnoj Zdelji (danas Miholjanec, kod Virja) i na pogorju Bilogore prešli su u vlasništvo dru-

gih plemića Komarničana. (Spomenuti podravski plemić Črnoglav bio je suvremenik Kalničana Herborta Oslova, te Križevčana Povše i Geče. I réčko-bolfanski Vučaki bili su mu suvremenici.)

Nisam uspio sasvim pouzdano utvrditi da li su Črnoglav imali svoje posjede i u ludbreško-kalničkom dijelu Komarnice. S obzirom na to što se upravo na tom prostoru u 1495. godini spominje imanje Črnoglawczy, a god. 1631. naselje Črnoglawacz – narodski Črnoglavac – iako je moguće da su plemići Črnoglav imali i ovdje svoje posjede, i to već u XIII stoljeću. Među dužnicima kuzminske župne crkve spominje se god. 1656. uz ostale, i neki »Vlah Wchernoglawczeh«, odnosno neki Vlah u Črnoglavcima. Citirani podatak ukazuje da je i u Črnoglavcu došlo do etničke promjene u prvoj polovini XVII stoljeća. Kao naselje sa četiri kuće spominje se Črnoglavac u 1750. godini. Poslije – u XIX st. – bila je u Črnoglavcu lugarnica grofa Batthyányja, a danas su tamo šume, livade, polja i jedna osamljena kuća.

Podrijetlo toponima Črnoglavac valja tražiti u antroponimu Črnoglav, a ne u riječi »crno«, kako je to neznatno postupio dr Rad. M. Grujić kad je Črnoglavac preoblikovao u Črnoglop. Toponim Črnoglavac je toponim patronimičkog karaktera.

Prilikom proljetnih zbivanja 1631. godine imena su ili promijenjena ili su nestala stara hrvatska sela: Mali Tijanovci, Tijanovci, Velika Réka i Veverinec, jer se pod tim nazivima kasnije nigdje ne spominju.

TOPONOMASTIČKA OBRADA SELA RASINJSKOG VLASTELINSTVA

Na prijelazu XVI u XVII st. i stotinu godina nakon toga vlasnici ogromnog rasinjskog imanja bijahu Erdödyji (god. 1631), a potom uslijed zenidbenih veza Moscoui, Auerspergi, Attemsi i konačno, u doba Marije Terezije, Geiszroukovi 1731. godine.

Sukununci Tome Erdödyja – Kristini Geiszruk – rasinjskoj vlastelinki, bila su god. 1731. podložna i ova kalnička srpska sela: Torčecz, Segovina, Pagus parvus Ivanecz, Belanovo Selo ili Skuliber (narodski Skulberi) i Mixeovo Selo aliter Perkus (Prkos).

Torčecz (Torčec) se spominje već god. 1553. kao posjed bukovečkog vlastelina Wolfganga Frodnohara. U dokumentu O.D.-g. upisan je kao Tharchich i Torchicz (Tarčić i Torčić), a 1555. godine ubilježen je kao Torčecz (Torčec).

Spomenuo sam da je u XVIII st. Torčec bio u sklopu rasinjskog vlastelinstva. Tako je moglo biti u XIII stoljeću, kad je obitelj Gut-Keled bila vlasnik rasinjskog, kuzmingskog i peteranskog veleposjeda. Franjo Brdarić smatra da je selo Torčec, kod Peteranca i Đelekovca, dobilo ime vjerojatno od prezimena Thar ili Thor, kako su se nazivala tamošnja vlastela potkraj XIII stoljeća. Nije isključeno da su Tomo i Ivan Thar – Thor dobili i neke posjede u okolini Rasinje i Ludbrega, te da je i ludbreški Tarčić ili Torčić, i konačno Torčec po njima dobio svoje ime.

Prilikom kanoničke vizite bukovečke župne crkve i filijalne crkve sv. Petra u Petrovom selu – sada Sv. Petru – ubilježen je dne 29. ožujka 1659. godine kao dužnik crkve sv. Petra neki »Juro Ztorčeczca«, odnosno neki Juro iz Torčeca. To selo u navedenom stoljeću – 1750. godine – ima naziv Vlaški Torčec (Torčecz Valachicum). Smatram, da se nakon etničke promjene u 1631. godini u ludbreškom kraju to selo prvo pojavilo pod imenom u kome se tako jasno ističe etnička izmjena njegova stanovništva.

Dio rasinjskog vlastelinstva u XVIII st. bila je i Zegovina (Segovina). Na Frodnoharovu vlastelinstvu spominje se 1553. imanje Zagodyn – Sagodin (god. 1555. Zegovyna, god. 1643. Zegovyna aliter Zegodyn). Iz ovog se očito vidi da su toponimi Sagodin i Segodin istovjetni sa Segovinom.

Potkraj XV st. na Thuroczyjevu ludbreškom vlastelinstvu, uz ostala, navedena su imanja Veliki Zekoyn (Veliki Sekojin) i Mali Zekoyn (Mali Sekojin). Prije spomenuti Frodnoharov Zegodyn toliko je sličan Thuroczyjevu Zekoynu da i toponime Veliki Zekoyn i Mali Zekoyn smatram prvotnim oblicima toponima Segovine (O.D.-g).

Mali Zekoyn (Mala Segovina) na ludbreškom vlastelinstvu (u XV st.) mogla bi se odnositi na današnji Ivančec koji se, u trećem desetljeću XVIII st. spominje na rasijskom vlastelinstvu kao »Pagus parvus Ivanecz«. To selo nastavalo je god. 1731. sedam obitelji (od toga dvije hrvatske). – (C.b.C.C.).

Toponim Belanovo Selo ili Skuliber, odnosno Skulberi, patronimičkog je karaktera. (»Sessia Bellan deserta«, spominje se u obližnjem Černovcu 1731. godine.) Te godine bilo je u Belanovom selu sedam srpskih obitelji. Takav etnički sastav ima to selo i danas, a nalazi se zapadno od Rasinje (C.b.C.C.).

Mixevo Szelo aliter Perkus (sadašnji Prkos, kod Rasinje) imao je god. 1731. pet srpskih obitelji. Stanovnici Mixeva sela ili Prkosa bijahu podložnici rasijskih vlastelina među kojima je bio, na prijelazu XVI u XVII st. i hrvatski ban Toma Erdödy. Erdödyjevi potomci bili su vlasnici rasijskih imanja do 1778. godine.

Toma Erdödy bio je vlasnik (god. 1598) i jednog dijela Nagy Karlovca (Velikog Karlovca) u zapadnoj ludbreškoj Podravini. Iz tog vremena nalazi se u dokumentu (C.d.C.C.) bilješka »bona egregii Nicolaus Mixa aliter Bachmegey provisoris Domini Thomae Erdeödy possidet ab ipso Domini in Nagy Karlowcz (. . .)«. Postoji vjerojatnost da je Erdödyjev upravitelj Nikola Mixa upravljao i njegovim rasijskim imanjem i da je naselje nedaleko od Rasinje dobilo po njemu ime Mixevo selo.

TOPONOMASTIČKA OBRADA SELA S PODRUČJA VOJNE KRAJINE

Neka kalnička sela ludbreškog kraja, npr. Rasinicza, Ribnyak, Radelovo szelo i Grabichani Veliki ostala su dosad nespo-
menuta, jer se ne nalaze u izvorima kojima sam se poslužio u
mojem radu, i to zbog njihove pripadnosti Vojnoj Krajini. Pro-
našao sam ih na »Mappi dioecesis Zagrabiensis« Josipa Szemá-
na iz god. 1825. U svom djelu »Pakračka eparhija« navodi dr
Rad. M. Grujić da su ta sela pripadala god. 1764. poganečkoj pa-
rohiji. Njihova lokacija, sama za sebe, rječito govori da se Rasi-
nica, Ribnjak, Radelovo selo i Veliki Grabičani nalaze na tlu
srednjovjekovne Herborthyje.

Toponim Radeljevo selo je toponim izrazito patronimičkog
karaktera, dok Rasinica, Ribnjak i V. Grabičani odrazuju pro-
stor na kome su nastali u davnini.

Toponime ivanjske, imbrievečke, kuzminske, bukovečke i
ludbreške župe koje spominjem unio je prvi na svoju manu-
skriptnu kartu iz 1790. godine Josip Antaver – Strigovljan, no za
topografiju ludbreškog kraja posebno je značajna Szemánova
»Mappa« jer obuhvaća i kalničke predjele.